

דבר העורכים

המרחב הציבורי נוסד בשנת 2006 ביזמת תלמידים לתארים מתקדמים, במה שנקרא אז החוג למדע המדינה. בזכות ההשקעה הממושכת של התלמידים, של בית הספר לממשל, מדע המדינה ויחסים בין-לאומיים, וכמובן – בזכות הכותבים והשופטים, יוצא עכשיו הגיליון ה-12 של כתב העת. אנחנו מודים לרכזת המערכת, נועה גני, לעורך מדור הביקורות, מאור בודהנה, ולחברי המערכת: עדי גריידי-אשכנזי, יעקב דוידוביץ', אור עובד, לירז ספיר, רות זית ורן זכות. כולם סייעו בגיוס כותבים ושופטים, ותרמו את חלקם בתהליכי ההערכה והעריכה. אנחנו מודים שוב לראש בית הספר, פרופסור יוסי שייך, על עזרתו ועל עזרת בית הספר, הן מבחינה כספית והן מבחינה מנהלית.

בשנה האחרונה, עם תוצאת משאל העם בבריטניה לגבי יציאת הממלכה המאוחדת מהאיחוד האירופי (BREXIT), ובעקבות בחירתו המפתיעה של דונלד טראמפ לנשיאות ארצות הברית, נרתע העולם הדמוקרטי ונסוג מן הגלובליזציה. גבולות פתוחים ושכר חופשי נראים למעמד הבינוני-הנמוך ולשרידי מעמד הפועלים כמבטיחים לא רק מחירים מופחתים, אלא גם יחס מופחת לאזרח הפשוט, אם כפועל וכמפרנס משפחה ואם כקרבן אפשרי לטרור האסלאמי הגלובלי. אנחנו בישראל נהנים שוב מחלוציות, שהרי גל רתיעה זה שטף אותנו כבר ב-2001 עם הבחירה באריאל שרון. תחתיו ותחת ממשיכי דרכו הצלחנו לאטום במידה מעוררת הערכה וחקיוי את גבולות 1967 בפני הפלסטינים (כולל אלו החיים תחת שליטתנו הצבאית), ולמנוע מהם כניסה כפועלים או כמחבלים. המשמעויות של גידור במקום הגירה טרם התבררו, אך גם תומכי הלאומיות החדשה וגם מתנגדיה מצפים לתוצאות מרחיקות לכת לא רק לאזרחים ולזרים, אלא גם לאזרחיות ולזרות. האפשרויות היום נראות פתוחות – הן לטוב והן לרע – מכפי שנראו בעבר. בעניין אחד לפחות פקחנו עיניים: הופתענו מאירועי 2016 כי החזון הצר שלו היינו שותפים היה תוצר של התייחסות צרת אופקים לעבר, ולכן פתיחות מחודשת מחייבת הבנה רחבה יותר של "העבר השימושי".

רות אמיר חוקרת כיצד היהודים בנו מחדש את מולדתם על חשבונם של פליטים, קרבנות רצח-עם אחר – תושבי הכפר הארמני בעתלית. ארכיון המדינה מתאר הן את התקומה של היהודים והן את הנישול של הארמנים, כאשר רוחות הרפאים מועלות באוב. אילה פז בוחנת מחדש את הספר המגונה ביותר במחשבה המדינית אחרי 1945, איימן בירושלים של חנה ארנדט. פז מראה שהחשיבה אודות הרוע בספר המושמץ היא למעשה המשך ופיתוח לספר המהולל והמופתי של ארנדט, יסודות הטוטליטריות.

אלבו מראה שהעיתונות הישראלית – דור אחרי המהפך הפוסט ציוני – ממשיכה לשמש כלי לפיתוח הלאומיות היהודית באמצעות שלילת הלגיטימציה של הלאומיות הפלסטינית, אבל דווקא הטרור אשר קדם ללחימה במבצע "צוק איתן" מלכה את הזלזול והתיעוב כלפי האוכלוסייה הערבית הפלסטינית.

סינתיה גבאי חוקרת את יחסי הגומלין בין המהפכה הקובנית של קסטרו לבין התמיכה הרחבה בקרב אינטלקטואלים לטינו-אמריקאים. בדומה להוגים היהודים בתפוצות, המגדירים עצמם בראי העוצמה היהודית וקרבנותיה, כך גם האינטלקטואל הכותב בספרדית בונה את עצמו, ובאותו זמן גם את קובה, תוך התייחסות למהפכה. המהפכה רואה עצמה כמרכזית ורלוונטית לחיי אזרחי קובה דרך ההתמקדות של האינטלקטואלים, בין אם הם תומכים בה ובין אם הם מבקרים אותה. פופר וקסטלנובו מחזירים אותנו ליסודות הפוליטיקה בטבעו של האדם. הם מציגים שפע של ספרות המוכיחה שהמנהיגות בחברה האנושית ניתנת במידה מפתיעה לניתוח על בסיס תורות אבולוציוניות שמופשטות מהתכונות התרבותיות. ייתכן שהגישה האבולוציונית אינה יכולה לנבא את השוני התרבותי, אך היא יכולה לשקול את חשיבותו כגורם ביחס למשותף הטבעי.

הגלובליזציה אולי דועכת, אך מדור הביקורת שלנו ממשיך להתגוון: שיר חבר סוקר את הכרך האדיר של ארנברג ופלד על התוקף של המושג "מדינה" בסכסוך בין הישראלים לבין הפלסטינאים; יעל ישי מעריכה את חקר אמל ג'מאל על החברה האזרחית הערבית בישראל; אייזיק לובלסקי בוחן את ספרו של יצחק עוזו על השואה ועל האפשרויות הנאציות הטמונות בכולנו; מירון מדיזיני סוקר את יחסי סין וישראל; אריק שליסר בוחן את ניסיונו של מיכאל קרן להכניס את הספרות העולמית לתוך החקר המדעי של הפוליטיקה; גיא פלטיאלי מעריך את החשיבות הממושכת של ה"גרמטולוגיה" של דרידה, הן בכלל והן עבור הקורא של התרגום העברי החדש – וכל אלה הם רק מנת הקינוח בסעודה המזומנת לכם, הקוראים.

אנו ממשיכים להזמין מורים, תלמידים וחוקרים להציע כתבי יד בנושאים הקשורים למרחב הציבורי, בהגדרתו הרחבה ביותר של המושג. מאמרים שיוגשו יעברו שיפוט אנונימי, כמקובל בכתבי עת מדעיים במדעי החברה.

פרופ' מיכאל קוצ'ין

פרופ' אמל ג'מאל